

ВІДГУК

офіційного опонента на кандидатську дисертацію

Гулієвої Діни Олександрівни

**«Реалізація комунікативних стратегій позитивної / негативної оцінки
в англо-американській неофіційній комунікації»,**

подану на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук

зі спеціальності 10.02.04 – германські мови,

Харків, 2018

Антропоцентричний принцип дослідження мовленнєвих явищ, категорій та стратегій продовжує зумовлювати поліпарадигмальну множинність сучасних лінгвістичних студій, в яких ключовим залишається *когнітивно-комунікативний* підхід до вивчення змісту та форм комунікативної взаємодії мовців. Із застосуванням цього підходу стало можливим виявити, що, по-перше, структури знань, способи їх представлення в мові та мовленні, а також цілісні моделі дискурсивної поведінки *іманентно поєднані зі складним процесом оцінювання навколишнього світу* (позитивним або негативним); по-друге, що семіотичне наповнення дискурсу та засоби регулювання взаємовідносин людей в момент комунікативного буття майже завжди *аксіологічно марковані* (Колективна монографія “Лінгвістика та аксіологія: етносеміометрія ціннісних смислів”, 2011).

Отже, обрана Д.О. Гулієвою тема кандидатської роботи – дослідження вербальних та невербальних *оцінних дій мовців у термінах комунікативних стратегій* діалогічного дискурсу, у межах якого виявляються складні вольові, чуттєві, перцептивні та комунікативні реляції, узгоджується з **актуальним** колом антропоцентричних інтересів мовознавства. Актуальність роботи посилюється через її входження в новий напрям вітчизняної лінгвістичної науки (докторське дослідження Н.О. Бігунової, 2018) — це напрям *когнітивно-комунікативної аксіології зображеного дискурсу*, який має на меті ґрунтовне вивчення всіх процесів, що відбуваються в свідомості учасників спілкування

при породженні, трансляції та сприйнятті оцінного мовлення.

Мета дисертаційної роботи полягає в репрезентації конститутивних рис комунікативних стратегій позитивної та негативної оцінки, актуалізованих в англо-американській неофіційній комунікації, на матеріалі зображених діалогічних обмінів ситуацій неофіційного спілкування, відібраних із 25 американських ігрових кінофільмів та телесеріалів.

Логіка та етапи дослідження, які дисертантка обирає для реалізації поставленої мети, є теоретично узгодженими і методологічно виваженими, спрямованими на доказ авторської гіпотези про те, що “оцінні комунікативні смисли втілюються вербальними і невербальними комунікативними діями суб’єктів оцінки й інференційно конструюються адресатами в інтерсуб’єктному акті оцінки на основі структур їх перцептивного, когнітивного, афективного та волевиявного досвіду, та можуть бути виявленими на основі інференційного аналізу цих комунікативних дій” (с. 19).

Обґрунтованість та вірогідність викладених у роботі положень і висновків забезпечено визначенням необхідних теоретичних лінгвістичних засад дисертації, використанням загальних і релевантних спеціальних лінгвістичних методів до значного за обсягом ілюстративного матеріалу – 5890 діалогічних обмінів, що містять висловлення оцінки (2821 позитивної: 987 схвалення, 893 похвали, 888 компліменту та 53 лестощів та 3069 негативної: 875 несхвалення, 851 осуду, 846 критики та 497 знецінення).

Послідовно підтверджуючи висунуту гіпотезу дослідження, Д.О. Гулієва одержує низку нових результатів, які узагальнюються в 6-х положеннях, що виносяться на захист. На особливу увагу заслуговують **науково нові** здобутки авторки, а саме: визначення поняття інтерсуб’єктного акту оцінки як одиниці аналізу комунікативних стратегій позитивної / негативної оцінки, що уможливлює урахування як лінгвального, так і екстралінгвального (перцептивного та ментального) контекстів їх актуалізації; побудова моделі розгортання інтерсуб’єктного акту позитивної / негативної оцінки в англо-американській неофіційній комунікації; надання таксономії комунікативних стратегій

позитивної / негативної оцінки на основі врахування мотивів / намірів суб'єкта, підстав оцінки, а також вектору об'єктно-суб'єктної скерованості стратегії; опису мовних засобів, що використовуються в оцінній інтеракції, а також виокремлення підрозділів невербальних засобів передачі оцінки. Принципово новим є те, що дисертантка розмежовує оцінне навантаження вербальних і невербальних засобів комунікативних стратегій оцінки на таке, що суто аксіологічно марковане та таке, що репрезентує почуття-ставлення мовців. Ці положення суттєво збагачують новими даними аксіологічну лінгвістику, емотіологію, прагмалінгвістику та невербалістику.

Завдання, поставлені у науковому дослідженні, послідовно і логічно розкрито у 4-х розділах, що мають глибокі і виважені висновки. У першому розділі **«Теоретичне підґрунтя дослідження реалізації комунікативних стратегій позитивної / негативної оцінки в англо-американській неофіційній комунікації»** встановлено конститутивні ознаки англо-американської неофіційної комунікації як контексту актуалізації комунікативних стратегій позитивної / негативної оцінки та надано визначення поняття комунікативної стратегії оцінки. У другому розділі **«Методичне підґрунтя дослідження реалізації комунікативних стратегій позитивної / негативної оцінки в англо-американській неофіційній комунікації»** обґрунтовано релевантність матеріалу дослідження, побудовано модель інтерсуб'єктного акту оцінки, встановлено й описано одиниці та методичні процедури аналізу, з'ясовано критерії ідентифікації та класифікації комунікативних стратегій позитивної / негативної оцінки. У третьому розділі **«Реалізація стратегій позитивної оцінки в англо-американській неофіційній комунікації»** виявлено особливості актуалізації комунікативних стратегій схвалення, похвали, компліменту та лестощів. У четвертому розділі **«Реалізація стратегій негативної оцінки в англо-американській неофіційній комунікації»** виявлено особливості актуалізації комунікативних стратегій несхвалення, осуду, критики та знецінення. Авторка не обмежується усвідомленням функціональної кореляції вербальних і невербальних

компонентів оцінки, а й вивчає кінесичні, просодичні, проксемні засоби, які використовують в межах комунікативних стратегій позитивної / негативної оцінки.

Із огляду на зазначене, безперечним є **теоретичне значення** рецензованої дисертації, що полягає у постановці актуальної проблеми та аргументованому її вирішенні з огляду на мотиваційно-когнітивний і комунікативно-прагматичний аспекти дослідження оцінної комунікації, що робить суттєвий вклад у сучасну антропоцентричну парадигму лінгвістики.

Дисертація має й чималу **практичну цінність**, бо її матеріали можуть і мають знайти широке використання у курсах лекцій зі стилістики, лексикології, фоностилістики тощо. З огляду на інтегративний характер дослідження його результати можуть бути корисними і для представників суміжних галузей гуманітарного знання, яких цікавлять особливості оцінювання як когнітивної моделі, стратегії поведінки і комплексу засобів дискурсивного впливу на аудиторію офіційної та неофіційної стилів спілкування.

Основні положення та результати дисертаційного дослідження викладено у 10 одноосібних публікаціях автора: 7 статтях, з яких 6 опубліковано у фахових виданнях України та 1 – у зарубіжному виданні, та 3 тезах доповідей на наукових конференціях.

Дисертацію чітко структуровано, виклад тексту аргументований і термінологічно точний, оформлення роботи, її бібліографічний апарат повністю відповідають вимогам Міністерства освіти і науки України щодо написання та оформлення кандидатських дисертацій. Дисертантка опрацювала значний обсяг вітчизняної та зарубіжної літератури з проблематики дослідження (350 найменувань, із них – 116 іноземними мовами). Дисертаційна праця містить Додатки А, В, С, останній з яких репрезентує статистичне обґрунтування достатності обсягу вибірки. Автореферат повною мірою відбиває зміст і структуру дослідження та є ідентичним основним положенням та висновкам дисертації.

Усе викладене вище дозволяє кваліфікувати кандидатську дисертацію, що розглядається, як серйозну багатопланову працю, що відповідає сучасному рівню наукових знань та викликам когнітивно-комунікативних досліджень. Підкреслюючи безперечну актуальність обраної теми, новизну й обґрунтованість висновків, сформульованих у роботі, а також належний науковий і методологічний рівень її виконання, слід все ж таки зазначити питання, що потребують додаткового висвітлення або пояснення:

1. Дисертаційне дослідження Д.О. Гулієвої виконано на матеріалі оцінних стратегій неофіційної англомовної комунікації. Враховуючи, що неофіційна комунікація за принципом опозиції відрізняється від комунікації офіційного типу, виникає питання: *які параметри неофіційної комунікації безпосередньо впливають на риси та форми комунікативних стратегій позитивної та негативної оцінки в контексті інтерсуб'єктивного вектору аналізу.*
2. Авторка пропонує візуалізацію моделі інтерсуб'єктивного акту оцінки (рисунок 1, автореферат стор. 8; Додаток Б до кандидатської дисертації), що системно узгоджує всі процеси виникнення стратегій оцінки від когнітивного до комунікативного рівня. Оскільки поняття «комунікативний намір» активно застосовано в дослідженні та входить до положень, що виносяться на захист (положення 1, 2, 3), просимо пояснити *чому комунікативний намір експліцитно не представлено в зазначеній моделі інтерсуб'єктивного акту оцінки?*
3. Приділяючи особливу увагу актуалізації почуття-ставлення мовців засобами невербаліки в оцінному дискурсі, що повною мірою відповідає визнаним в комунікативних студіях фактам про те, що 93 % комунікативного смислу ставлення (communication of attitudes) передається різними засобами невербальної семіотики, дисертантка описує різні емоційні прояви, аналізуючи парадигми стратегій позитивної і негативної оцінки, але статистичними даними це не підтверджує. Виходячи з цього, *прошу узагальнити отримані дані щодо типу та*

диференціації невербальних компонентів комунікації, які є типовими для прояву релевантних емоцій та емоційних станів у виділених комунікативних стратегіях.

4. Оскільки аналіз реалізації комунікативних стратегій позитивної / негативної оцінки в англо-американській неофіційній комунікації виконаний на матеріалі зображеного кінематографічного дискурсу, в якому на відміну від скриптів фільмів відсутні ремарки щодо невербальних дій персонажів, доводиться брати до віри інтерпретацію форми та зміст невербальних оцінних проявів. Зняти цей певний суб'єктивізм могла б наявність диску з відео-фрагментами як Додаток до даної дисертації.

Зроблені зауваження не зменшують загальної високої, позитивної оцінки дисертації, вони не стосуються змісту основних положень дослідження і не ставлять під сумнів достовірність отриманих результатів та сформульованих теоретичних висновків. Усі положення, винесені автором на захист, є теоретично новими, зробленими самостійно внаслідок власного дослідження.

Кандидатська дисертація Д.О. Гулієвої є актуальною, завершеною, концептуально виваженою працею, що вирішує поставлені дослідницькі завдання, має високий науково-теоретичний рівень, практичну цінність і цілком відповідає заявленій спеціальності. **Перспективним**, на наш погляд, для подальших наукових розвідок видається дослідження оцінного дискурсу у термінах лінгвоекології, принципу фасцінації та оцінної невербальної семіотики на матеріалі дискурсівних практик офіційної комунікації.

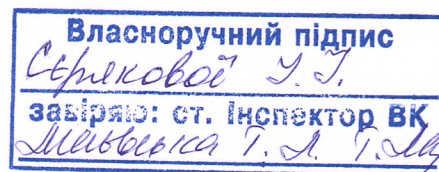
Таким чином, на підставі ознайомлення з текстом дисертації, авторефератом і публікаціями вважаємо, що дисертаційне дослідження **«Реалізація комунікативних стратегій позитивної / негативної оцінки в англо-американській неофіційній комунікації»** відповідає паспорту спеціальності, профілю спеціалізованої вченої ради Д 64.051.27, всім чинним вимогам Міністерства освіти і науки України, зокрема, пп. 11 та 13 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету

Міністрів України № 567 від 24 липня 2013 р., зі змінами, внесеними згідно з Постановами Кабінету Міністрів України № 656 від 19 серпня 2015 р. та № 1159 від 30 грудня 2015 р., а його авторка – **Діна Олександрівна Гулієва** – заслуговує на присудження їй наукового ступеня кандидата філологічних наук за спеціальністю 10.02.04 – германські мови.

Офіційний опонент
доктор філологічних наук, професор,
проректор з навчально-виховної роботи
і міжнародних зв'язків,
професор кафедри германської і
фіно-угорської філології
імені проф. Г.Г. Почепцова
Київського національного
лінгвістичного університету

І. І. Серякова

Відрук одержано 17.12.2018р.

Вчений секретар спецради Мр Т.Т. Морозова